

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خدا

منشور اخلاق پژوهش

با یاری از خداوند سبحان و اعتقاد به اینکه عالم محضر خداوند است و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش پژوهش و نظر به اهمیت جایگاه و دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری ما دانشجویان و اعضای هیات علمی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم. اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخطی نکنیم:

- ۱- اصل برائت: التزام به برائت جویی از هرگونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضوع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائب های غیر علمی می پالیند.
- ۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هر گونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۳- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشاعه نتایج تحقیقات و انتقال آن به همکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۴- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب نقد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.
- ۵- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهیدگان (انسان حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۶- اصل راز داری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد سازمان ها و کشورهای و کلیه افراد و نهادهای مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هر گونه پنهان سازی حقیقت.
- ۸- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه همکاران پژوهش.
- ۹- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.

امضاء پژوهشگر:

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی
دانشکده اقتصاد و حسابداری

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش : حسابداری

**عنوان : بررسی ارتباط بین تغییرات اقلام ترازنامه و صورت سود و زیان با
تغییرات سود تقسیمی هر سهم در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق
بهادار تهران**

استاد راهنما : آقای دکتر محمد رضا عسگری

استاد مشاور : آقای دکتر حسن مدرکیان

پژوهشگر : محمد علی گلجاریان

زمستان ۱۳۹۱

تقدیم به :

پدر و مادر عزیزم که در تمام مراحل تحصیل مرا پشتیبانی نمودند. و همسر مهربانم که همیشه یاور و همراه من می باشد.

تشکر و قدردانی :

**لازم می دانم که از زحمات اساتید محترم و تمام کسانی که
مرا در انجام این تحقیق یاری رسانده اند تقدیر و تشکر نمایم.**

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب محمد علی گلجاریان دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۸۰۶۵۰۷۷۹۰۰ در رشته حسابداری که در تاریخ ۱۳۹۱/۱۱/۲۵ از پایان نامه خود تحت عنوان: بررسی ارتباط بین تغییرات اقلام ترازنامه و صورت سود و زیان با تغییرات سود تقسیمی هر سهم در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران با کسب نمره ۱۷/۷۵ و درجه بسیار خوب دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

- ۱ - این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.
- ۲ - این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.
- ۳ - چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و .... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.
- ۴ - چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء

بسمه تعالی

در تاریخ: ۱۳۹۱/۱۱/۲۵

دانشجوی کارشناسی ارشد آقای محمد علی گلجاریان از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره ۱۷/۷۵ بحروف
هفده و هفتاد و پنج صدم و با درجه بسیار خوب مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما:

بسمه تعالی
دانشکده اقتصاد و حسابداری

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش‌نامه دانشگاه تهیه شده است)

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی	کد واحد: ۱۰۱	کد شناسایی پایان‌نامه: ۱۰۱۲۱۳۰۱۹۰۲۰۲۶
عنوان پایان‌نامه: بررسی ارتباط بین تغییرات ارقام ترازنامه و صورت سود و زیان با تغییرات سود تقسیمی هر سهم در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران		
نام و نام خانوادگی دانشجو: محمد علی گلجاریان	تاریخ شروع پایان‌نامه: ۱۳۹۰/۰۴/۲۶	تاریخ اتمام پایان‌نامه: ۱۳۹۱/۱۱/۲۵
شماره دانشجویی: ۸۸۰۶۵۰۷۷۹۰۰	رشته تحصیلی: حسابداری	
استاد راهنما: آقای دکتر محمد رضا عسگری		
استاد مشاور: آقای دکتر حسن مدرکیان		
آدرس و شماره تلفن: خ طوس، کوچه برادری، پلاک ۱۱ واحد ۲. شماره تلفن: ۶۶۰۱۰۳۳۸		
<p>چکیده پایان‌نامه (شامل خلاصه، اهداف، روش‌های اجرا و نتایج به دست آمده):</p> <p>سود سهام نقدی هر سهم بواسطه عینیت و ملموس بودن، برای دارنده سهام بعنوان یکی از منابع ایجاد نقدینگی افراد، و همچنین مدیران شرکت‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشد. سود پس از انباشته شدن باید مجدداً در واحد تجاری سرمایه‌گذاری یا به صورت سود سهام بین صاحبان سهام تقسیم شود. در سالهای اخیر انباشته کردن سود یکی از منابع با اهمیت در تامین مالی از طریق سهام سرمایه در بخش خصوصی قلمداد گردیده است. از عوامل موثر در تعیین میزان سود تقسیمی، الزامات قانون تجارت و سیاستهای سود تقسیمی می‌باشد. انتظار می‌رود که سهامداران برای تصویب میزان سود تقسیمی هر سهم، وضعیت مالی و عملکرد مالی شرکت را مورد توجه قرار دهند. اطلاعات در رابطه با وضعیت مالی و عملکرد مالی به ترتیب در ترازنامه و صورت سود و زیان افشاء می‌شود.</p> <p>در این پژوهش ارتباط بین تغییرات ارقام ترازنامه و صورت سود و زیان با تغییرات سود تقسیمی هر سهم مورد بررسی قرار می‌گیرد. به بیانی دیگر، در این پژوهش واکنش اعضاء هیئت مدیره به عنوان پیشنهاد دهندگان، و سهامداران به عنوان تصویب کنندگان میزان سود تقسیمی هر سهم، نسبت به تغییرات ارقام ترازنامه و صورت سود و زیان مورد بررسی قرار می‌گیرد. برای آزمون فرضیات تحقیق از مدل رگرسیون دو متغیره و چند متغیره استفاده شده است. همچنین دو متغیر کنترلی اندازه شرکت و نوع صنعت نیز مورد استفاده قرار گرفته که معیار متغیر کنترلی اندازه شرکت لگاریتم فروش (درآمد) بوده و برای متغیر کنترلی نوع صنعت نیز، آزمون فرضیات تحقیق به تفکیک صنایعی که جزء جامعه آماری می‌باشند انجام شده است. نتایج تحقیق حاکی از این بود که در سطح اطمینان ۹۵ درصد، ارتباطی بین تغییرات ارقام ترازنامه و صورت سود و زیان با تغییرات سود تقسیمی هر سهم وجود ندارد. همچنین در آزمون فرضیات تحقیق به تفکیک صنایع نیز همین نتایج بدست آمده و وجود ارتباط معنی‌دار بین تغییرات ارقام ترازنامه و صورت سود و زیان با تغییرات سود تقسیمی هر سهم نیز مورد تایید قرار نگرفت.</p>		

مناسب است
تاریخ و امضاء: _____
 مناسب نیست

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش‌نامه دانشگاه

فصل اول: کلیات پژوهش

۲	۱-۱-مقدمه
۳	۲-۱-بیان موضوع تحقیق
۵	۳-۱-اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن
۷	۴-۱-اهداف تحقیق
۷	۵-۱-فرضیه های تحقیق
۸	۱-۵-۱-فرضیه های اصلی
۸	۲-۵-۱-فرضیه های فرعی فرضیه اصلی اول
۸	۳-۵-۱-فرضیه های فرعی فرضیه اصلی دوم
۸	۶-۱-قلمرو تحقیق
۹	۷-۱-متغیرهای تحقیق
۱۰	۸-۱-جمع آوری اطلاعات
۱۱	۹-۱-تعریف واژه ها

فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه تحقیق

۱۵	۱-۲-مقدمه
۱۶	۲-۲-محیط حسابداری
۱۷	۳-۲-هدف صورتهای مالی
۱۸	۴-۲-استفاده کنندگان صورتهای مالی و نیازهای اطلاعاتی آنان
۲۱	۵-۲-مفاهیم اساسی حسابداری و گزارشگری مالی
۲۱	۱-۵-۲-مفروضات محیطی
۲۲	۱-۵-۱-۲-فرض تفکیک شخصیت
۲۲	۲-۵-۱-۲-فرض تداوم فعالیت
۲۳	۳-۵-۱-۲-فرض دوره مالی
۲۳	۴-۵-۱-۲-فرض واحد اندازه گیری
۲۴	۲-۵-۲-اصول حسابداری
۲۴	۱-۵-۲-۲-اصل بهای تمام شده
۲۵	۲-۵-۲-۲-اصل تحقق درآمد

۲۶	۲-۲-۵-۳-اصل تطابق
۲۶	۲-۲-۵-۴-اصل افشاء کامل
۲۷	۲-۲-۵-۳-میثاق ها یا اصول محدود کننده
۲۷	۲-۲-۵-۴-استانداردهای حسابداری
۲۸	۲-۲-۶-خصوصیات کیفی اطلاعات مالی
۲۹	۲-۲-۷-اجزای صورتهای مالی
۲۹	۲-۲-۷-۱-ترازنامه
۳۱	۲-۲-۷-۱-۱-طبقه بندی در ترازنامه
۳۲	۲-۲-۷-۲-صورتهای عملکرد مالی
۳۸	۲-۲-۷-۳-صورتهای جریان وجوه نقد
۳۹	۲-۲-۷-۴-یادداشتهای توضیحی صورتهای مالی
۴۰	۲-۲-۸-ارتباط بین صورتهای مالی اساسی
۴۲	۲-۲-۹-عناصر صورتهای مالی
۴۲	۲-۲-۹-۱-داراییها
۴۹	۲-۲-۹-۲-بدهیها
۵۲	۲-۲-۹-۳-حقوق صاحبان سرمایه
۵۷	۲-۲-۹-۴-درآمدها و هزینهها
۶۷	۲-۲-۹-۵-آورده و ستانده صاحبان سرمایه
۶۹	۲-۲-۱۰-مفاهیم اقتصادی و حسابداری سود
۷۰	۲-۲-۱۱-مفاهیم نگهداشت سرمایه و تعیین سود
۷۲	۲-۲-۱۲-سود از دیدگاه حسابداری
۷۴	۲-۲-۱۳-نقاط ضعف سود حسابداری
۷۵	۲-۲-۱۴-اهداف گزارشگری سود
۷۶	۲-۲-۱۵-اندازه گیری سود
۷۶	۲-۲-۱۵-۱-اندازه گیری سود به روش رویکرد معاملاتی
۷۷	۲-۲-۱۵-۲-اندازه گیری سود به روش رویکرد فعالیت ها
۷۸	۲-۲-۱۶-نقش اطلاعاتی سود
۷۹	۲-۲-۱۷-نظریه هایی پیرامون سود
۷۹	۲-۲-۱۷-۱-نظریه داراییها - بدهی ها
۸۰	۲-۲-۱۷-۲-نظریه درآمد - هزینه
۸۰	۲-۲-۱۷-۳-نظریه استقلال ترازنامه و سود و زیان
۸۱	۲-۲-۱۸-مکاتب فکری پیرامون اندازه گیری سود
۸۲	۲-۲-۱۹-تقسیم سود
۸۴	۲-۲-۲۰-علل توزیع سود سهام
۸۵	۲-۲-۲۱-سیاست های تقسیم سود

۸۶	۲-۲۱-۱-تقسیم سود ثابت
۸۷	۲-۲۱-۲-نسبت سود تقسیمی ثابت (تقسیم سود متغیر)
۸۷	۲-۲۱-۳-پرداخت منظم سود ثابت بعلاوه سود اضافی
۸۸	۲-۲۲-عوامل مؤثر بر سیاست تقسیم سود
۹۰	۲-۲۳-تفاوت سود تقسیمی در بین کشورها
۹۱	۲-۲۴-پیشینه تحقیق
	فصل سوم : متدولوژی تحقیق
۱۰۰	۳-۱-مقدمه
۱۰۱	۳-۲-روش تحقیق
۱۰۲	۳-۳-مدل های رگرسیون
۱۰۵	۳-۴-آماره های آزمون فرضیات
۱۰۷	۳-۵-جامعه آماری
۱۱۰	۳-۶-محدوده زمانی و مکان پژوهشی تحقیق
۱۱۰	۳-۷-روش جمع آوری اطلاعات و داده ها
۱۱۱	۳-۸-فرضیه ها و متغیر های تحقیق
۱۱۱	۳-۸-۱-فرضیه های اصلی
۱۱۱	۳-۸-۲-متغیر های فرضیه های اصلی
۱۱۱	۳-۸-۳-فرضیه های فرعی
۱۱۲	۳-۸-۴-متغیر های فرضیه های فرعی
	فصل چهارم : تجزیه و تحلیل داده ها
۱۱۶	۴-۱-مقدمه
۱۱۶	۴-۲-روش تجزیه و تحلیل یافته ها
۱۱۷	۴-۲-۱-آزمون نرمال بودن متغیرها:
۱۲۱	۴-۳-تجزیه و تحلیل نتایج حاصل از مدل شماره ۱
۱۲۴	۴-۴-تجزیه و تحلیل نتایج حاصل از مدل شماره ۲
۱۲۶	۴-۵-تجزیه و تحلیل نتایج حاصل از مدل شماره ۳
۱۲۸	۴-۶-تجزیه و تحلیل نتایج حاصل از مدل شماره ۴
۱۳۰	۴-۷-تجزیه و تحلیل نتایج حاصل از مدل شماره ۵
۱۳۲	۴-۸-تجزیه و تحلیل نتایج حاصل از مدل شماره ۶
۱۳۵	۴-۹-تجزیه و تحلیل نتایج حاصل از مدل شماره ۷
۱۳۷	۴-۱۰-تجزیه و تحلیل از مدل شماره ۸
۱۴۱	۴-۱۱-تجزیه و تحلیل از مدل شماره ۹
	فصل پنجم : نتیجه گیری و پیشنهادات
۱۷۲	۵-۱-نتیجه گیری
۱۷۲	۵-۲-نتایج مبتنی بر نتایج تحقیق
۱۷۴	۵-۳-پیشنهادات بر اساس نتایج تحقیق

فهرست جدول ها

عنوان

صفحه

۱۰۷	جدول ۳-۱- لیست شرکتهای عضو جامعه آماری
۱۱۷	جدول ۴-۱- نتایج آزمون نرمال بودن جامعه آماری
۱۱۸	جدول ۴-۲- نتایج آزمون نرمال بودن پس از لگاریتم گرفتن جامعه آماری
۱۲۲	جدول ۴-۳- آزمون فرضیه اول تحقیق
۱۲۴	جدول ۴-۴- آزمون فرضیه دوم تحقیق
۱۲۷	جدول ۴-۵- آزمون فرضیه سوم تحقیق
۱۲۹	جدول ۴-۶- آزمون فرضیه چهارم تحقیق
۱۳۱	جدول ۴-۷- آزمون فرضیه پنجم تحقیق
۱۳۳	جدول ۴-۸- آزمون فرضیه ششم تحقیق
۱۳۶	جدول ۴-۹- آزمون فرضیه هفتم تحقیق
۱۳۸	جدول ۴-۱۰- آزمون فرضیه اصلی اول تحقیق
۱۴۲	جدول ۴-۱۱- آزمون فرضیه اصلی دوم تحقیق
۱۴۳	جدول ۴-۱۲- نتایج حاصل از آزمون فرضیه های اصلی و فرعی در یک نگاه
۱۴۴	جدول ۴-۱۳- تعداد شرکتهای جامعه آماری به تفکیک صنایع

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱- مقدمه

سود سهام نقدی هر سهم بواسطه عینیت و ملموس بودن، برای دارنده سهام بعنوان یکی از منابع ایجاد نقدینگی افراد، از اهمیت ویژه ای برخوردار می باشد. این مسأله نزد مدیران شرکت ها نیز دارای اهمیت بوده، از این رو بخشی از توان و توجه مدیران شرکت ها معطوف به مقوله ای است که از آن به عنوان «سیاست تقسیم سود» یاد می شود. اما مسأله اصلی، ریشه یابی دلایل اتخاذ یک سیاست تقسیم سود مشخص از سوی شرکت هاست.

عوامل گوناگونی در اتخاذ تصمیم نسبت به میزان سود تقسیمی نقش دارند که بدون شک از اصلی ترین این عوامل وضعیت مالی و عملکرد مالی شرکت می باشد. صورتهای مالی وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف پذیری مالی واحد تجاری را نشان می دهند. وضعیت مالی یک واحد تجاری در برگیرنده منابع اقتصادی تحت کنترل آن، ساختار مالی آن، میزان نقدینگی و توان بازپرداخت بدهیها و ظرفیت سازگاری آن با تغییرات محیط عملیاتی است. اطلاعات درباره وضعیت مالی در ترازنامه ارائه می شود. عملکرد مالی واحد تجاری در برگیرنده بازده حاصل از منابع تحت کنترل واحد تجاری است. اطلاعات درباره عملکرد مالی در صورت سود و زیان و صورت سود و زیان جامع ارائه می شود. (استانداردهای حسابداری ایران، ۱۳۸۸، ۷۵۹)

میزان دارایی جاری و بدهی جاری (سرمایه در گردش)، سرمایه گذاری در داراییهای ثابت و یا سهام و ..... از جمله عوامل موثر در ارتباط با تصمیم گیری راجع به میزان سود تقسیمی، موثر می باشد که موارد مزبور در بخش های مختلف ترازنامه و صورت سود و زیان افشاء می شود.

در این تحقیق ارتباط بین تغییرات اقلام ترازنامه و صورت سود و زیان در شرکت های حاضر در بورس اوراق بهادار تهران و تغییرات سود سهام پرداختی آنها بررسی می شود.

۱-۲- بیان موضوع تحقیق

در خط مشی سود سهام، نحوه توزیع سود شرکت بین سهامداران تعیین می گردد. زیرا سود پس از انباشته شدن باید مجدداً در واحد تجاری سرمایه گذاری یا به صورت سود سهام بین صاحبان سهام تقسیم شود. در سالهای اخیر انباشته کردن سود یکی از منابع با اهمیت در تامین مالی از طریق سهام سرمایه در بخش خصوصی قلمداد گردیده است. هر ساله میلیاردها ریال سود انباشته و رقمی نزدیک به این مبلغ بین سهامداران در قالب سود سهام توزیع می شود. سود انباشته مهم ترین منبع حقوق صاحبان سهام است. از سود انباشته می توان به منظور ترغیب رشد سود و در نتیجه تاثیر بر ارزش سهام در آینده استفاده کرد. از سوی دیگر، پرداخت سود سهام بازدهی جاری و عینی دارندگان سهام محسوب می شود. (دکتر حسن مدرکیان، مدیریت مالی ۲، ۱۳۹۰، ۱۴۰)

در ایران به موجب ماده ۲۳۹ قانون تجارت سود قابل تقسیم عبارت است از سود خالص منهای زیانهای سالهای مالی قبل و انوخته قانونی و سایر اندوخته های اختیاری بعلاوه سود قابل تقسیم سالهای قبل که تقسیم نشده است. بر اساس ماده ۹۰ قانون تجارت تقسیم سود و اندوخته بین صاحبان سهام فقط پس از تصویب مجمع عمومی جایز خواهد بود و در صورت وجود منافع تقسیم ده درصد از سود ویژه سالانه بین صاحبان سهام الزامی است. بموجب ماده ۲۴۰ قانون تجارت پرداخت سود به صاحبان سهام باید ظرف هشت ماه پس از تصمیم مجمع عمومی راجع به تقسیم سود انجام پذیرد. (همان منبع، ۱۴۲-۱۴۳)

الزامات قانون تجارت در رابطه با تقسیم سود، حداقل مبلغی است که شرکتها می توانند سود تقسیم کنند و در صورت صلاحدید، سهامداران می توانند در مجمع عمومی عادی مبلغ بیشتری را تصویب کنند. مواردی که سهامداران برای تعیین میزان سود تقسیمی در نظر می گیرند به خطی مشی سود سهام موسوم است که در فصل دوم به صورت مبسوط شرح داده شده است.

یکی از عوامل موثر در خطی مشی سود سهام دورنمای رشد می باشد. برای واحد تجاری که به سرعت در حال رشد قرار دارد معمولا احتیاج مبرمی به وجه نقد برای تامین مالی فرصتهای سرمایه گذاری جذاب و سود آور احساس می شود. در این واحد، به جای آنکه ابتدا مبالغ قابل توجهی به صورت سود سهام پرداخت و سپس سهام جدیدی به منظور جذب سرمایه مورد نیاز برای فروش عرضه گردد در شرایط عادی اقدام به انباشت بخش اعظم سود نموده و از این طریق جلوی پرداخت هزینه انتشار سهام جدید و دردسر فروش و عرضه سهام به عموم مردم گرفته می شود. (دکتر حسن مدرکیان، مدیریت مالی ۲، ۱۳۹۰، ۱۴۰)

شرکتی که در حال رشد می باشد معمولا سرمایه گذاریهای بلند مدت (داراییهای ثابت مشهود) و درآمد و هزینه ها افزایش می یابد که موارد فوق در ترازنامه و صورت سود و زیان نمایان خواهد شد. با توجه به الزام قانون تجارت مبنی بر پرداخت سود تقسیمی مصوب حداکثر هشت ماه پس از تصویب، بنابراین موضوع سرمایه در گردش (دارایی جاری و بدهی جاری) نیز مهم می باشد. در کل موارد مذکور و سایر موارد موثر در بخش های مختلف ترازنامه و صورت سود و زیان افشاء می شود.

اعضاء هیئت مدیره به عنوان پیشنهاد دهندگان میزان سود تقسیمی . سهامداران به عنوان تصویب کنندگان آن، برای تعیین اینکه چه مقدار سود تقسیمی مناسب می باشد، می توانند به ترازنامه و صورت سود و زیان مندرج در صورتهای مالی اساسی مراجعه کرده و با توجه به وضعیت مالی و

عملکرد مالی شرکت و تغییرات آن نسبت به سال مالی قبل، نسبت به تعیین میزان سود تقسیمی تصمیم‌گیری نمایند.

۱-۳- اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن

شناسایی و تبیین عوامل تعیین‌کننده سیاست تقسیم سود، یکی از اصلی‌ترین دغدغه‌های ذینفعان بنگاه‌های اقتصادی است. آگاهی از این عوامل ضمن آنکه تصویر روشنی از توان توزیع نقدینگی شرکت‌ها ارائه می‌دهد، امکان برآورد رفتار آتی آنها را نیز فراهم می‌سازد. این موضوع می‌تواند راهگشای تصمیم‌گیری‌های مهم اقتصادی برای گروه‌های مختلف ذینفع به ویژه سرمایه‌گذاران باشد، زیرا دلایل و عوامل تعیین‌کننده بدست آمده از این ریشه‌یابی، نه تنها به توضیح رفتار شرکت‌ها در گذشته کمک می‌کند، بلکه ابزاری را برای پیش‌بینی حرکت و مسیر آتی آنها در این حوزه فراهم می‌کند.

سیاست تقسیم سود یکی از بحث‌انگیزترین مباحث مالی است. الگوهای نظری متضاد که گاهاً فاقد پشتوانه قوی تجربی هستند، به دنبال توضیح سیاست‌های تقسیم سود شرکت می‌باشند. تقسیم سود از دو جنبه بسیار مهم قابل بحث است؛ از یک طرف عاملی اثرگذار بر سرمایه‌گذاری‌های پیش‌روی شرکت‌هاست، تقسیم سود موجب کاهش منابع داخلی و افزایش نیاز به منابع مالی خارجی می‌شود، از طرف دیگر بسیاری از سهامداران شرکت خواهان تقسیم سود نقدی هستند از این رو مدیران با هدف حداکثر کردن ثروت همواره باید بین علایق مختلف آنان و فرصت‌های سودآور سرمایه‌گذاری تعادل برقرار کنند. بنابراین تصمیمات تقسیم سود که از سوی مدیران شرکت‌ها اتخاذ می‌شود بسیار حساس و دارای اهمیت است. توجه هم‌جهانبه به عوامل و محدودیت‌های موثر

بر سیاست تقسیم سود علاوه بر حداکثر رساندن ثروت سهامداران، موجبات حفظ و بقای شرکت در عرصه رقابت و رشد و توسعه روزافزون آن را فراهم می نماید..

در ایران خط مشی تقسیم سود شرکت ها در اختیار سهامداران عمده است و این امر باعث ایجاد خلأ اطلاعاتی در این مورد گردیده است بطوریکه برآورد اینکه شرکت در آینده چه میزان سود تقسیم خواهد کرد منوط به رفتار سهامداران عمده می باشد. علی رغم اینکه تغییر سیاست تقسیم سود در شرکت ها را می توان از اطلاعات با اهمیت بازار دانست ولی در ایران این خلأ اطلاعاتی وجود دارد.

همانگونه که در بخشهای پیشین نیز توضیح داده شده است، یکی از موارد مهمی که سهامداران برای تعیین میزان سود تقسیمی می توانند مد نظر قرار دهند صورتهای مالی به ویژه ترازنامه و صورت سود و زیان می باشد. از آنجاییکه طبق مفاد قانون تجارت، سود تقسیمی حداکثر در هشت ماه پس از تصویب باید به سهامداران پرداخت گردد لذا مسئله سرمایه در گردش عامل مهمی می باشد که همانگونه که مستحضر هستید سرمایه در گردش تفاضل داراییهای جاری و بدهیهای جاری بوده که دو مورد فوق در ترازنامه افشاء می شود. یا شرکتی که در حال رشد می باشد، سهامداران به دلیل نیاز به نقدینگی میزان سود تقسیمی کمتری را تصویب می کنند که این مورد نیز در داراییهای بلند مدت (سرمایه گذاریها) و صورت سود و زیان (درآمد و هزینه) قابل ردیابی می باشد.

1-4- هدفهای تحقیق

هدف کلی این تحقیق بررسی این موضوع است که آیا بین تغییرات اقلام ترازنامه و تغییرات اقلام سود و زیان با تغییرات سود تقسیمی هر سهم شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران ارتباط معناداری وجود دارد یا خیر؟ در واقعدر این تحقیق ارتباط بین تغییرات اقلام تشکیل دهنده ترازنامه و

تغییرات اقلام سود و زیان با تغییرات سود تقسیمی هر سهمدر شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران مورد بررسی قرار می گیرد. به عبارت دیگر در این تحقیق سعی بر آن است که ارتباط و همبستگی بین تغییرات اقلام ترازنامه و سود و زیان با تغییرات سود تقسیمی هر سهم تعیین شود تا بتوان نتیجه گیری کرد که آیا تغییرات سود تقسیمی هر سهم می تواند با تغییرات اقلام ترازنامه و سود و زیان تبیین شود یا خیر؟ .

۱-۵-۲- فرضیه های تحقیق

همانگونه که اشاره شد، هدف کلی این تحقیق بررسی این موضوع است که بین تغییرات اقلام ترازنامه و تغییرات اقلام سود و زیان با تغییرات سود تقسیمی هر سهم شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران ارتباط معناداری وجود دارد یا خیر. این هدف با طرح فرضیات زیر عملی می شود :

۱-۵-۱- فرضیه های اصلی:

۱ - بین تغییرات اقلام ترازنامه با تغییرات سود تقسیمی هر سهم ارتباط وجود دارد.

۲ - بین تغییرات صورت سود و زیان با تغییرات سود تقسیمی هر سهم ارتباط وجود دارد.

۱-۵-۲- فرضیه های فرعی فرضیه اصلی اول :

۱- بین تغییرات داراییهای جاری و تغییرات سود تقسیمی هر سهم ارتباط وجود دارد.

۲- بین تغییرات داراییهای غیر جاری و تغییرات سود تقسیمی هر سهم ارتباط وجود دارد.

۳- بین تغییرات بدهی های جاری و تغییرات سود تقسیمی هر سهم ارتباط وجود دارد.

۴- بین تغییرات بدهی های غیر جاری و تغییرات سود تقسیمی هر سهم ارتباط وجود دارد.

۵- بین تغییرات حقوق صاحبان سهام و تغییرات سود تقسیمی هر سهم ارتباط وجود دارد.

۱-۵-۳- فرضیه های فرعی فرضیه اصلی دوم :

۱- بین تغییرات درآمد ها و تغییرات سود تقسیمی هر سهم ارتباط وجود دارد.

۲- بین تغییرات هزینه ها و تغییرات سود تقسیمی هر سهم ارتباط وجود دارد.

۱-۶- قلمرو تحقیق:

هر تحقیقی باید دارای قلمرو و دامنه مشخصی باشد تا محقق در تمامی مراحل تحقیق، بر موضوع تحقیق احاطه کافی داشته باشد و بتواند نتایج حاصل از نمونه را به جامعه تعمیم دهد. این تحقیق نیز مانند سایر تحقیق ها دارای دامنه های زیر می باشد:

قلمرو موضوعی تحقیق : این تحقیق به بررسی ارتباط بین تغییرات اقلام ترازنامه و صورت سود و زیان با تغییرات سود تقسیمی هر سهم می پردازد.

قلمرو زمانی تحقیق : قلمرو زمانی تحقیق از ابتدای سال ۱۳۸۵ تا پایان سال ۱۳۸۹ به مدت پنج سال می باشد.

قلمرو مکانی تحقیق : قلمرو مکانی تحقیق شرکتهای سهامی عام پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران (به غیر از شرکتهای سرمایه گذاری ، بیمه و بانکها) می باشد.

۱-۷- متغیرهای تحقیق

در این تحقیق ارتباط یک متغیر وابسته (تغییرات سود تقسیمی هر سهم) با هفت متغیر مستقل (تغییرات داراییهای جاری ، تغییرات داراییهای غیر جاری ، تغییرات بدهی های جاری ، تغییرات بدهی های غیر جاری ، تغییرات حقوق صاحبان سهام ، تغییرات درآمدها و تغییرات هزینه ها) با توجه به متغیرهای کنترلی اندازه شرکت و نوع صنعت مورد بررسی قرار میگیرد. نحوه محاسبه متغیر های تحقیق به شرح زیر می باشد: